

Civilutskottets utlåtande

2023/24:CU18

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner

Sammanfattning

Utskottet anser att kommissionens förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar inte i alla delar är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Utskottet föreslår därför att riksdagen lämnar ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande.

Utskottet ifrågasätter i och för sig inte behovet av en reglering på EU-nivå för att främja snabbare betalningar. Utskottet ifrågasätter dock om det är motiverat med en förordning på området. Dessutom anser utskottet att vissa delar av förslaget går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de eftersträlvade målen med kommissionens förslag. Det handlar om förslag som skulle begränsa avtalsfriheten, bl.a. genom att inskränka möjligheten för företag att sinsemellan avtala om betalningstiden och räntesatsen för dröjsmålsräntan.

Utlåtandet innehåller en reservation där det föreslås att riksdagen beslutar att inte lämna ett motiverat yttrande (S, V, C, MP). I utlåtandet finns också två särskilda yttranden (S, V, C, MP).

Prövade förslag

Kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner (COM(2023) 533).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Kommissionens förslag	4
Utskottets prövning.....	7
Förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner	7
Reservation	10
Förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner (S, V, C, MP)	10
Särskilda yttranden	11
1. Förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner (S, V, MP).....	11
2. Förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner (C).....	11
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över prövade förslag	12
<i>Bilaga 2</i>	
Motiverat yttrande från Sveriges riksdag	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner

Riksdagen beslutar att lämna ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande med den lydelse som anges i bilaga 2.

Reservation (S, V, C, MP)

Stockholm den 16 november 2023

På civilutskottets vägnar

Malcolm Momodou Jallow

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Malcolm Momodou Jallow (V), Mikael Eskilander (SD), Jennie Nilsson (S), David Josefsson (M), Leif Nysmed (S), Roger Hedlund (SD), Lars Beckman (M), Denis Begic (S), Martin Westmont (SD), Anna-Belle Strömberg (S), Larry Söder (KD), Alireza Akhondi (C), Björn Tidland (SD), Katarina Luhr (MP), Jakob Olofsgård (L), Markus Kallifatides (S) och Jennie Wernäng (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Den 12 september 2023 presenterade kommissionen ett förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner (COM(2023) 533).

Den 6 oktober 2023 hänvisade kammaren förslaget till förordning till civilutskottet för subsidiaritetsprövning. Tidsfristen för att lämna ett motiverat yttrande löper ut den 28 november 2023.

Den 17 oktober lämnade regeringen en faktagpromemoria (2023/24:FPM11) där regeringens bedömning av subsidiaritetsfrågan framgår.

Förslaget som prövas anges i bilaga 1. Utskottets förslag till motiverat yttrande finns i bilaga 2.

Kommissionens förslag

Bakgrund

Direktiv (2011/7/EU) om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner innehåller regler till skydd för borgenärer vid handelstransaktioner, bl.a. när det gäller betalningsperiodens längd, dröjsmålsränta och indrivningskostnader. Direktivet gäller vid betalningar för varor och tjänster vid handelstransaktioner, dvs. transaktioner mellan företag eller mellan ett företag och en offentlig myndighet. I kommissionens utvärdering av direktivets tillämplighet från 2016 framgår att sena betalningar vid handelstransaktioner alltjämt är ett problem. Enligt kommissionen behövs stränga och enhetliga regler för att komma till rätta med betalningsförseningar, och kommissionen föreslår därför att det nuvarande direktivet ersätts med en förordning eftersom en förordning ger en högre grad av enhetlighet och är direkt tillämplig i medlemsstaterna.

Förslagets syfte och huvudsakliga innehåll

Det huvudsakliga målet med kommissionens förslag är att minska antalet sena betalningar vid handelstransaktioner i syfte att stärka konkurrenskraften hos små och medelstora företag och därigenom bidra till en väl fungerande inre marknad. Förslaget innebär att betalningstidens längd vid alla handelstransaktioner, både i förhållande mellan näringsidkare och i förhållande mellan näringsidkare och det allmänna, inte får vara längre än 30 dagar. Nivån på dröjsmålsräntan och tidpunkten för när den börjar löpa harmoniseras också liksom nivån på förseningsersättningen. Vidare ska borgenärer inte kunna

avstå från sin rätt till dröjsmålsränta och förseningsersättning. Medlemsstaterna ska även utse en eller flera tillsynsmyndigheter som ska säkerställa att förordningens regler efterlevs.

Betalningstider m.m.

Kommissionens föreslår att det införs en tvingande betalningstid om högst 30 dagar vid handelstransaktioner mellan företag samt mellan företag och myndigheter eller andra offentliga organ. Det ska dock vara möjligt att avtala om en kortare betalningstid än 30 dagar, om det följer av nationell rätt. En betalningstid om högst 30 dagar ska också gälla vid leverans av jordbruks- och livsmedelsprodukter som inte är färskvaror enligt direktiv (EU) 2019/633, om inte medlemsstaterna föreskriver en kortare betalningstid för sådana produkter. Vidare föreslås att undersökningstiden, dvs. den tid som en köpare kan ha rätt att undersöka en vara eller tjänst innan köparen betalar, ska begränsas till högst 30 dagar. Det ska fortfarande vara möjligt att avtala om avbetalningsplaner. Enligt förslaget införs också en ny bestämmelse om betalningar till underleverantörer vid offentlig upphandling av byggtreprenader. För att säkerställa att betalningar överförs nedåt i leveranskedjan ska huvudentreprenören vara skyldig att lägga fram bevis till den upphandlande myndigheten eller enheten om att underleverantörer har fått betalt. Om det inte görs, eller om den upphandlande myndigheten eller enheten får kännedom om en sen betalning, ska den utan dröjsmål underrätta tillsynsmyndigheten om det.

Dröjsmålsränta och förseningsersättning

I förslaget klargörs att gäldenären ska betala dröjsmålsränta, utan att borgenären ska behöva påminna om det, när förutsättningarna för det är uppfyllda dvs. när borgenären har uppfyllt sina avtalade och lagstadgade skyldigheter, gäldenären har mottagit fakturan eller motsvarande begäran om betalning, och borgenären inte har tagit emot det belopp som anges på fakturan eller motsvarande begäran om betalning inom den avtalade eller lagstadgade betalningsfristen. Förslaget innehåller även bestämmelser om att det inte ska vara möjligt för borgenären att avstå från sin rätt till dröjsmålsränta. Vidare föreslås en fast räntesats för dröjsmålsräntan. Den föreslagna räntesatsen är medlemsstaternas referensränta plus 8 procentenheter. I förslaget klargörs även att dröjsmålsränta löper fram till att kapitalbeloppet betalas, vilket är i enlighet med rättspraxis från EU-domstolen. Förseningsersättningen höjs från 40 till 50 euro. Enligt förslaget ska det inte vara möjligt för borgenären att avstå från rätten till förseningsersättning.

Tillsynsmyndigheter

I förslaget föreslås att medlemsstaterna ska utse en eller flera tillsynsmyndigheter som ska ansvara för att förordningen genomförs, och som ska samarbeta med kommissionen och andra relevanta myndigheter. Tillsynsmyndigheten ska bl.a. ha befogenheter att inleda och genomföra undersökningar på eget initiativ eller efter klagomål, som ska kunna ske anonymt. Myndigheten ska även ha befogenhet att fatta beslut om att det skett en överträdelse enligt förordningen och kräva gäldenären på betalning av dröjsmålsränta och annan ersättning, samt ålägga dem som är ansvariga för överträdelsen böter och andra sanktioner. Medlemsstaterna ska se till att sanktionerna får genomslag och är effektiva, proportionella och avskräckande.

Övrigt

Enligt förslaget ska medlemsstaterna främja en frivillig användning av alternativa tvistlösningsmekanismer för att lösa tvister. Medlemsstaterna ska också i möjligaste mån använda digitala verktyg för att förordningen ska tillämpas så effektivt som möjligt. Därtill ska medlemsstaterna säkerställa att kredithanteringsverktyg och utbildning i finansiella kunskaper är tillgängliga för små och medelstora företag.

Utskottets prövning

Förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lämnar ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande.

Jämför reservationen (S, V, C, MP) och särskilt yttrande 1 (S, V, MP) och 2 (C).

Subsidiaritetsprövningen

Subsidiaritetsprincipen gäller enligt artikel 5.3 i fördraget om Europeiska unionen på de områden där EU inte har exklusiv befogenhet. Den innebär att EU ska vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna, vare sig på central nivå eller på regional och lokal nivå, och därför, på grund av den planerade åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå. Medlemsstaternas nationella parlament ska se till att subsidiaritetsprincipen följs i utkast till lagstiftningsakter.

Riksdagen ska enligt 9 kap. 20 § riksdagsordningen pröva om ett utkast till lagstiftningsakt strider mot subsidiaritetsprincipen. Enligt 10 kap. 3 § riksdagsordningen ska ett utskott, om det finner att utkastet strider mot subsidiaritetsprincipen, lämna ett utlåtande till kammaren med förslag till ett motiverat yttrande. Utskottet ska lämna ett utlåtande till kammaren om minst fem av utskottets ledamöter begär det. Om utskottet finner att utkastet inte strider mot subsidiaritetsprincipen ska det anmälas till kammaren genom ett protokollsutdrag.

Konstitutionsutskottet har uttalat att ett visst mått av proportionalitetsbedömning – dvs. att granska om den föreslagna åtgärden går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de eftersträlvade målen – kan anses ingå inom ramen för subsidiaritetsprövningen. Det är inte fråga om renodlade proportionalitetsbedömningar utan om ett proportionalitetstest inom ramen för subsidiaritetsprövningen (bet. 2010/11:KU18 och bet. 2014/15:KU5).

Kommissionens bedömning

Kommissionen skriver följande om sin syn på förslagets förenlighet med subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen samt val av instrument:

Subsidiaritetsprincipen (för icke-exklusiv behörighet)

Sena betalningar påverkar alla medlemsstater. För att betalningar ska kunna göras utan dröjsmål krävs stränga och samordnade regler. Genomförandet av 27 nationella lösningar skulle sannolikt leda till brist på enhetliga regler, fragmentering av den inre marknaden och högre kostnader för företag som handlar över gränserna. EU-åtgärder är motiverade eftersom sena betalningar påverkar alla affärstransaktioner vid offentlig upphandling och mellan företag, oavsett storlek. Som en översyn av befintlig EU-lagstiftning för att stärka dess bestämmelser kan den endast göras på EU-nivå. Det krävs EU-åtgärder för att fastställa bestämmelser om ränta och ersättning, fastställa tydligare betalningsvillkor för transaktioner mellan företag, fastställa verkställighets- och övervakningsbestämmelser, säkerställa att det finns synergieffekter med ramen för offentlig upphandling.

Proportionalitetsprincipen

Det planerade initiativet går inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål. Det ålägger bara företagen den kostnad som krävs för att uppnå dessa mål och tillgodose de omedelbara behoven hos de parter som det är avsett för (t.ex. företag, särskilt små och medelstora företag) för att förhindra sena betalningar och se till att betalningar görs utan dröjsmål.

Val av instrument

Det instrument som väljs är en förordning, som ersätter det nuvarande direktivet om sena betalningar. En förordning har många fördelar, bland annat att ta itu med den gränsöverskridande aspekten av sena betalningar. Med en förordning kommer viktiga aspekter, t.ex. den maximala betalningsfristen och maximala längden på kontrollförfaranden, dröjsmålsräntan och den fasta ersättningen, att vara desamma i hela EU och direkt tillämpliga. Samtidigt kommer medlemsstaterna att tillåtas anta strängare bestämmelser om vissa aspekter. I förordningen fastställs skyldigheter avseende tillsynsorgan, medlingssystem, kredithantering, utbildning i finansiella kunskaper och otillbörliga avtalsmetoder och avtalsbestämmelser, men det skulle vara upp till medlemsstaterna att komplettera dem i enlighet med sin nationella lagstiftning. Den nya förordningen skulle också införliva de bestämmelser i direktivet om sena betalningar som inte påverkas av översynen.

Regeringens bedömning

Regeringens bedömning av förslagets förenlighet med subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen samt val av instrument anges i fakta-promemoria 2023/24:FPM11 Förordning om sena betalningar. Regeringen anför följande:

Regeringen [anser] att frågan om hur förslaget förhåller sig till subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen behöver analyseras närmare. En sådan analys innefattar frågan om det är motiverat med en förordning på området, vilket kan ifrågasättas, och om de föreslagna reglerna är ändamålsenliga och utgör ett motiverat ingrepp i avtalsfriheten.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla vikten av att stävja sena betalningar och långa betalningstider vid handelstransaktioner. Utskottet ifrågasätter därför i och för sig inte behovet av en reglering på EU-nivå för att främja snabbare betalningar och bidra till en välfungerande inre marknad genom att förbättra förutsättningarna för att driva och utveckla näringsverksamhet. Liksom regeringen ifrågasätter utskottet dock om det är motiverat med en förordning på området. Som regeringen anför är detta något som behöver analyseras närmare.

Kommissionen föreslår bl.a. en tvingande betalningstid om 30 dagar och en fast räntesats för dröjsmålsränta. Utskottet konstaterar att detta skulle begränsa avtalsfriheten genom att inskränka möjligheten för företag att sinsemellan avtala om betalningstiden och räntesatsen för dröjsmålsräntan. Enligt utskottet är förslaget i denna del alltför långtgående, dvs. åtgärden går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de angivna målen. Detsamma gäller enligt utskottet förslaget att borgenären inte ska kunna avstå sin rätt till dröjsmålsränta och förseningsersättning.

Därmed anser utskottet att förslaget inte i alla delar är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Utskottet föreslår därför att riksdagen lämnar ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande med den lydelse som anges i bilaga 2.

Reservation

Förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner (S, V, C, MP)

av Malcolm Momodou Jallow (V), Jennie Nilsson (S), Leif Nysmed (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S), Alireza Akhondi (C), Katarina Luhr (MP) och Markus Kallifatides (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen beslutar att inte lämna ett motiverat yttrande och lägger utlåtandet till handlingarna.

Ställningstagande

Vi anser inte att det finns skäl att lämna ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande. Vi föreslår därför att riksdagen lägger utskottets utlåtande till handlingarna. Våra skäl för detta utvecklar vi i särskilda yttranden.

Särskilda yttranden

1. Förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner (S, V, MP)

Malcolm Momodou Jallow (V), Jennie Nilsson (S), Leif Nysmed (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S), Katarina Luhr (MP) och Markus Kallifatides (S) anför:

Sena betalningar är något som påverkar alla medlemsstater. En grundläggande orsak till sena betalningar är skillnaden i förhandlingsposition mellan en stor kund och en mindre leverantör, och följden blir ofta att leverantören tvingas acceptera oskäliga betalningsvillkor. Långa betalningstider medför en påfrestning på företags likviditet och lönsamhet, vilket kan påverka konkurrenskraften för framför allt små och medelstora företag. Det är därför angeläget med skärpta åtgärder för att stävja sena betalningstider och förbättra betalningsdisciplinen vid handelstransaktioner.

Därmed anser vi, i likhet med kommissionen, att det behövs stränga och samordnade regler för att förbättra betalningsbeteendet vid affärstransaktioner. Enligt vår mening går kommissionens förslag inte utöver vad som är nödvändigt, och vi anser således inte att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen.

2. Förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner (C)

Alireza Akhondi (C) anför:

Det behövs en reglering på EU-nivå för att bekämpa sena betalningar och därmed förbättra förutsättningarna för små och medelstora företag. Åtgärderna måste dock vara proportionerliga. Jag anser att vissa delar i kommissionens förslag är väl detaljerade, och det skulle kunna ifrågasättas om de föreslagna åtgärderna går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå önskad effekt. Samtidigt konstaterar jag att sena betalningstider fortfarande utgör ett stort problem inom näringslivet. Efter noggrant övervägande av skälen för och emot har jag landat i slutsatsen att behovet av ytterligare åtgärder på EU-nivå väger tyngre i detta fall. Jag är därmed inte beredd att föreslå ett motiverat yttrande till kommissionen om att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen.

BILAGA 1

Förteckning över prövade förslag

Kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om bekämpande av sena betalningar vid affärstransaktioner (COM(2023) 533).

BILAGA 2

Motiverat yttrande från Sveriges riksdag

Riksdagen vill framhålla vikten av att stävja sena betalningar och långa betalningstider vid handelstransaktioner. Riksdagen ifrågasätter därför i och för sig inte behovet av en reglering på EU-nivå för att främja snabbare betalningar och bidra till en välfungerande inre marknad genom att förbättra förutsättningarna för att driva och utveckla näringsverksamhet. Riksdagen ifrågasätter dock om det är motiverat med en förordning på området. Detta är något som behöver analyseras närmare.

Enligt förslaget införs bl.a. en tvingande betalningstid om 30 dagar och en fast räntesats för dröjsmålsränta. Riksdagen konstaterar att detta skulle begränsa avtalsfriheten genom att inskränka möjligheten för företag att sinsemellan avtala om betalningstiden och räntesatsen för dröjsmålsräntan. Enligt riksdagen är förslaget i denna del alltför långtgående, dvs. åtgärden går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de angivna målen. Detsamma gäller enligt riksdagen förslaget att borgenären inte ska kunna avstå sin rätt till dröjsmålsränta och förseningsersättning.

Därmed anser riksdagen att förslaget inte i alla delar är förenligt med subsidiaritetsprincipen.